

100 ASKELTA
SUOMEN
TULEVAISUUTEEN

*Suomi
Finland*
100

Suomen askeleet

Yhteenvedo kansalaiskeskusteluista

Puitteet yhteiselle tulevaisuudelle

”100 askelta Suomen tulevaisuuteen” -hanke sai alkunsa huolesta, joka koski Suomea ja suomalaisuutta. Ymmärrämmekö enää toisiamme? Mitä, jos vain puhumme toistemme ohi. Olemmeko valmiit kuuntelemaan, miten kanssamme eri mieltä olevat perustelevat näkemyksiään?

Moni tutkimus puhuu kansan jakamasta epävarmuudesta ja turvattomuudesta. Tutkijat arvioivat, että tunteemme eivät juonnu viime vuosien laajasta maahanmuutosta vaan jostain aiemmin syntyneestä, syvemmästä huolesta. Koneen Säätiön laajassa ”Jakautuuko Suomi?” -ohjelmassa haettiin vuosina 2014–2015 ymmärrystä sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta ja eriarvoisuudesta. Sosiaalisen median ”kuplista” on puhuttu vuosia.

Kansanvalistusseura halusi yhdessä kumppaniensa kanssa järjestää puitteet maanlaajuiselle avoimelle ja demokraattiselle tulevaisuuskeskustelulle. Näin syntyi ”Suomen askeleet” -kansalaiskeskustelusarja. Sen menetelmäksi valikoitui helposti omaksuttava ja joustava World Café.

Tasavertaista kohtaamista ja tarkkaa toisten kuuntelemista edistivät keskustelun johdattelijat, fasilitaattorit, jotka koulutettiin maakunnissa. Esimerkiksi Saksassa ja Yhdysvalloissa kehiteltyä World Café -keskustelumenetelmää käytettiin ensimmäistä kertaa Suomessa alueellisesti näin laajassa hankkeessa.

Keskustelusarjan yhteenvedossa tuodaan esille aiheittain, mitkä asiat osallistujia puhuttivat ja millaisia ratkaisuja he niihin tuottivat. Teemoista nousevat esiin ratkaisut, joita keskustelijat äänestivät omilla paikallisissa tapahtumissaan suosituimmiksi ja ehdotukset, joihin sisältyi jokin selvästi nimetty teko tai toteuttaja. Ratkaisuehdotukset ovat raportissa projektitutkija **Salome Tuomaalan** tiivistäminä.

Kiitämme hankkeen taloudellisesta tuesta valtioneuvoston kansliaa, Alfred Kordelinin säätiötä, Svenska kulturfondenia, Suomalais-ruotsalaista kulttuurirahastoa ja ulkoministeriön Eurooppatiedotusta. Kiitämme kumppaneitamme Kansalaisopistojen liittoa, Svenska studieförbundetia ja Nuorisovaltuustojen Liittoa sekä kaikkia kansalaiskeskusteluihin osallistuneita.

Itsenäisyyden juhluvuoden tunnus ”Suomi 100 – yhdessä” oli hieno kehys kansalaiskeskustelujen sarjalle.

Tästä on hyvä jatkaa.

Cay Sevón
hallituksen puheenjohtaja
Kansanvalistusseura

Yhdenvertainen keskustelu tulevaisuuden työkaluna

”Suomen askeleet” -kansalaiskeskustelut oli Kansanvalistusseuran ja yhteistyökumppaneiden yhteinen voimainponnistus. Kansalaiskeskustelujen sarja oli aloite uudenlaisen, aidosti osallistavan keskustelukulttuurin luomiseksi koko Suomeen.

Keskustelutapahtumissa pohdittiin rennossa kahvipöytätunnelmassa sitä, millaista on hyvä elämä, miten eriarvoisuutta tasataan ja kuinka rakennetaan siltoja eri ihmisryhmien välille sekä suunniteltiin yhdessä ratkaisuja tuleville sukupolville.

Keskusteluja järjestettiin 27 eri puolilla maata, ja jokainen niistä tarjosi tilan vahvistaa yhteiskunnan vakautta ja keskustelukulttuuria. Järjestäjinä oli esimerkiksi kansalaisopistoja ja korkeakouluja.

Keskeinen tavoite oli, että kaikki Suomessa asuvat voisivat tulla mukaan yhteiskunnalliseen keskusteluun iästä, taustasta tai maassa oleskelun pituudesta riippumatta. Siksi keskustelutapahtumat päätettiin järjestää metodilla, joka mahdollistaisi kaikkien yhdenvertaisen osallistumisen. Työskentelytavaksi valittu World Café luo tilaa pohtia ja ratkaista ongelmia riittävän tiedon varassa.

Kunkin tilaisuuden aluksi osallistajat perehtyivät asiantuntijan näkemyksiin aiheesta, mikä pohjusti tasa-arvoista keskustelua. Keskustelutilan tarjoaminen yhteisten ratkaisujen pohtimiseen luo luottamusta, lisää empatiaa ja uudistaa päätöksentekoa yhä ihmisläheisemmäksi.

Kansanvalistusseura ja yhteistyökumppanit oppivat hankkeessa, että yhdenvertainen osallistuminen ja sen yhteiskunnallista luottamusta vahvistavat vaikutukset vaativat paljon työtä. Kansalaiskeskusteluja markkinoitaessa pyrittiin varmistamaan, että osallistumiskynnys on matala. Tilaisuuksista tiedotettiin laajasti ja eri kanavissa, jotta viesti tavoittaisi kaikki mahdolliset osallistajat.

Kansalaiskeskusteluun osallistuminen on merkittävä askel osallisuuden kokemuksessa, käy ilmi esimerkiksi vastaavaa hanketta arvioivasta Suomen Settlementiliiton selvityksestä. Osallistujan on tärkeä päästä esittämään omia näkemyksiään, mutta yhtä tärkeää on se, että yhdessä löydettyillä ratkaisuilla on todellista merkitystä ja ne voivat toteutua: ehdotukset eivät saa jäädä vain keskustelutilaan.

Vastuu ideoiden konkretisoimisesta ja toteuttamisesta on osallistujilla ja kansalaisjärjestöillä mutta myös paikallisilla ja valtakunnallisilla päättäjillä. Näin toimeen tarttumisen yhteisestä vastuusta ajattelivat Suomen tulevaisuutta suunnitelleet keskustelijat.

”Suomen askeleet” -tilaisuudet kestivät kokonaisuudessaan kolme tuntia, josta puolet käytettiin keskusteluun pöytäryhmissä.

Pienryhmissä keskustelijat kuvittelivat rohkeasti osaratkaisuja isoihinkin ongelmiin, kuten ilmastonmuutokseen. Heitä innostettiin kuvittelemaan sellaista maailmaa, joka olisi turvallinen ja innoittava ja tarjoaisi riittävästi voimavaroja tuleville sukupolville vielä sadan vuoden kuluttua.

Työskentelyn aikana kukin pöytäkunta laati kirjalliset ratkaisuehdotuksensa kolmeen kysymykseen. Kuhunkin kysymykseen tuotettiin yksi tai kaksi ratkaisua.

Kohti kaikille kelvollisen elämän ratkaisuja

Kansalaiskeskustelut toteutettiin kolmen kysymyksen pohjalta:

1. Miten pidämme huolta siitä, että kaikilla on samat mahdollisuudet tavoitella omaa hyvää elämäänsä?
2. Kuinka voimme toimia juuri nyt niin, että tulevat sukupolvet voivat hyvin?
3. Mitä konkreettista voimme tehdä nyt omalla alueellamme, omissa kunnassamme, jotta kaikilla olisi hyvä elää seuraavan sadan vuoden aikana?

Keskustelijat ohjeistettiin suuntaamaan ajatuksiaan kohti mahdollisimman konkreettisia ratkaisuja. Palautteen perusteella tämä olisi ollut helpompaa, jos kysymykset olisivat olleet vielä käytännönläheisempiä.

Koska kysymykset olivat laajoja ja abstrakteja ja keskustelu-aika lyhyt, jotkin ehdotukset jäivät arvojen luonnehdinnaksi ja yleisiksi toiveiksi. Silti keskustelijat tekivät myös käytännöllisiä ja hauskoja ehdotuksia. Keskusteluissa löydettyjen ratkaisuehdotusten kirjo oli laaja.

Kysymykset hyvästä elämästä taustoittivat yleisten ja erityisten tulevaisuudenratkaisujen pohdintaa. Keskustelu liikkui jouhevasti yksilöille ja tuleville sukupolville tärkeistä ratkaisuista paikallisyhteisön hyvinvoinnille merkittäviin ratkaisuihin. Ehdotukset menivät osaksi limittäin ja muistuttivat toisiaan.

Hyvän tulevaisuuden kirjo

Keskusteluissa ilahduttivat aiheiden runsaus ja useaan suuntaan ulottunut myötäelämisen ilmapiiri. Osallistajat kantoivat huolta kaikkien hyvinvoinnista. Useimmin he mainitsivat vanhukset sekä lapset ja nuoret mutta eivät unohtaneet työikäisiääkään eivätkä Suomeen vastikään muuttaneita. Elinympäristön ja luonnon kohtalo kiinnostivat yhtä paljon kuin ihmisten hyvinvointi, ja usein ne liitettiin yhteen.

Työttömyys, kansalaisten eriarvoistuminen, nuorten syrjäytyminen ja julkisten palveluiden tila huolestuttivat keskustelijoita siinä missä väestön ikääntymisen tuomat ongelmat.

Kritiikkiä saivat demokratian tila sekä yhä koventuvat asenteet ja toimet, joilla talouskasvu asetetaan inhimillisuuden edelle. Keskustelijoiden huolet heijastivat suomalaisten huolia laajemminkin: samat teemat toistuivat Taloustutkimuksen vuoden 2017 kyselytutkimuksessa.

Keskustelua tulevaisuuden suurista yhteiskunnallisista kysymyksistä pohjustettiin videoalustuksella. Teemaa avasivat tietokirjailija, tutkimusprofessori emerita **Marjatta Bardy** ja kestävän kehityksen ja koulutuksen asiantuntija **Erkka Laininen**.

Ratkaisujen aiheet peilasivat usein alustuksen aiheita. Suosituimpia olivat ympäristönsuojelua painottavat kestävän kehityksen ideat, koulutuksen ja kasvatuksen merkitys sekä yhteisöllisyys ja vastuu kanssaihmisistä. Videon välityksellä ja keskustelupaikalla pidetyt asiantuntijoiden alustukset innoittivat ja ohjasivat jossain määrin keskusteluja, mutta ne myös rönnyilivät omiin suuntiinsa. Paikalliset huolenaiheet ja ratkaisut nousivat usein esiin.

Lupauksia luonnolle

Ympäristön tilaa ja maapallon kestävyyttä käsiteltiin ehdotuksissa yli 50 kertaa. Keskustelijat ehdottivat yksilöllisiä, paikallisia, valtakunnallisia ja globaaleja toimia luonnon suojelemiseksi. Kulutuksemme toivottiin muuttuvan maapallon kestäkykyä kunnioittavaksi ja arvojemme vähemmän materialistisiksi.

Kuntapäätäjät voisivat omalla esimerkillään ohjata ihmisiä oikeaan suuntaan, mutta lisäksi muutokseen tarvitaan kouluopetusta ja verotusta. Seitsemässä ehdotuksessa ympäristötekniikan keksintöjen nähtiin tuottavan tulosta Suomessa ja globaalisti. Kestävään kehitykseen suositeltiin käytännöllisiä ratkaisuja: joukkoliikennettä tai pyöräilyä helpottavat käytännöt mainittiin kahdeksassa ehdotuksessa.

Esimerkkejä ratkaisuista

- Valtuutetut ympäristötekojen tekijöiksi ja esimerkeiksi muille.
- Valjastetaan teknologia luonnon säilyttämiseen.
- Kestävän kehityksen ratkaisut asumiseen, liikkumiseen ja ruuan tuotantoon.
- Rajoitetaan verottamalla muovin käyttöä.
- Kuivakäymälöitä rakentamalla puhdas vesi säästöön.
- Edistetään pyöräilyä palkitsemalla.

Koulutuksella hyvään elämään

Koulutusta, oppimista, kasvatusta ja sivistystä käsiteltiin 47 ratkaisuehdotuksessa. Ne heijastivat keskustelijoiden luottamusta sivistykseen sekä yhteiskunnan vakauttajana että muutosvoimana. Koulutuksen ja kasvatuksen toivottiin parantavan asenteita ja käytäntöjä ympäristönsuojelulle suotuisiksi, auttavan nuoria kiinni muuttuvaan työelämään ja vähentävän vihapuhetta.

Opetuksen toivottiin lisäävän yhteisöllisyyttä, yksilöllisyyttä unohtamatta. Keskustelijat tarjosivat koulun oppiaineeksi elämäntaitoja, joita ihmisiltä nykyisellään puuttuu, ja totesivat, että aikuiset ovat yhtä lailla kasvatuksen tarpeessa. Yhteiskunnallinen muutos saavutetaan uudistamalla koulutusta, eikä vain perusopetusta, vaan myös ammatillinen koulutus ja elinikäisen oppimisen puitteet ovat merkityksellisiä.

Paikallisiakin ratkaisuja keskustelijat löysivät: kun nuorille tarjotaan tarkoituksenmukaista koulutusta, heitä tuetaan pysymään pienillä paikkakunnilla, ja samalla kohotetaan oman asuinalueen erityispiirteiden arvostusta. Ratkaisut eivät kuitenkaan ole ilmaisia vaan edellyttävät taloudellisia panostuksia.

Esimerkkejä ratkaisuista

- Arvot ja elämäntaidot kouluun oppiaineeksi.
- Tasa-arvoiset mahdollisuudet koko iän oppimiseen säilytettävä.
- Lisätään opetussuunnitelmiin koko peruskoulun ajalle oppilaanohjaus-tunteja.
- Kouluun avustavia kummeja ja mentoreita.
- Opetetaan ja kannustetaan uteliaisuuteen sekä kriittiseen ajatteluun.
- Kaupunki: ota lähiyhteisöt mukaan koulutukseen.

Kaikista on pidettävä huolta

Vaikka monessa ehdotuksessa todettiin, että kunkin on itsekkin kannettava vastuuta omasta elämästään ja hyvinvoinnistaan, toisista huolehtiminen oli selvästi suositumpi ratkaisu. Se tarkoitti yhtäältä perheen ja lähipiirin auttamista, toisaalta pieniä ja suuria yhteiskunnallisia ja rakenteellisia ratkaisuja. Laadukkaiden peruspalveluiden turvaamisesta puhuttiin lukuisissa keskusteluissa. Vanhusten, lasten ja nuorten asema huolestutti yleisesti ja erityisissä ongelmatilanteissa. Huolenpitoa, peruspalveluita ja perheiden tukemista koskevia ratkaisuehdotuksia syntyi keskusteluissa 32.

Esimerkkejä ratkaisuista

- Julkinen puoli ja kolmas sektori: huolehtikaa heikommista.
- Turvataan kaikille esteettömät palvelut fyysisessä maailmassa ja nettipalveluissa.
- Perustetaan vanhusparkkeja omaishoitajien tueksi.
- Lastensuojelun lisäresursseilla eroon perheväkivallasta.
- Laadukkaat peruspalvelut turvattava.
- Lisää etsivää perhetyötä lasten ja nuorten tueksi.

Tulevaisuuden yhteinen tila

Yhteisöllisyyden lisääminen oli keskustelijoiden tuottamissa ratkaisuehdotuksissa oma suosittu kokonaisuutensa: ratkaisuja syntyi 26.

Keskustelijat tulkittivat yhteisöllisyyden eri ikäisten, eri taustoista ja asemista tulevien kohtaamisiksi ja toiminnaksi. Se lisääntyy, kun luodaan kohtaamisille ja toiminnalle tiloja, kuten lähiötaloja tai avoimia kohtaamispaikkoja. Tilojen varaamisen pitäisi olla mahdollisimman helppoa.

Yhteisöllisyyttä voidaan tukea kaupunkisuunnittelulla, esimerkiksi ratkaisuilla, jotka mahdollistavat lähiruuan kasvattamisen. Yhdessä tekeminen nähtiin vihanlietsonnan sammuttajaksi ja toimivaksi tavaksi estää yhteiskunnallista polarisoitumista.

Esimerkkejä ratkaisuista

- Rakennetaan yhteisön hyvinvointia lisäävä elinympäristö.
- Sukupolvet yhteistyöhön.
- Kaupunkisuunnittelulla lisää yhteisöllisyyttä.
- Ihmiset yhteen tapahtumilla.
- Vihapuhe katkaistava koulutusohjelmin ja kohtaamispaikoilla.
- Lähiötalo jokaiseen kaupunginosaan.

KANSANVALISTUSSEURAV
ANNE TÄSTÜLA

Työ hyvän elämän eväänä

Useat keskustelut lähtivät liikkeelle työstä, jota osallistujat pitivät merkityksellisen elämän perustana. Työtä, yrittämistä ja työelämän muutoksia käsiteltiin 18 ehdotuksessa.

Työelämän muutos askarrutti, ja keskusteluista nousi vaatimus, että vaikka palkkatyötä ei riittäisi jokaiselle, toimeentulo olisi turvattava kaikille: perustulo tai kansalaispalkka turvaisivat taloudellisen yhdenvertaisuuden. Työmarkkinoiden yhdenvertaisuutta parantaisi, jos syrjinnänvastaisia lakeja noudatettaisiin nykyistä tarkemmin ja työnantajia palkittaisiin yhdenvertaisuuden edistämisestä.

Työtä ja yrittämistä keskustelijat pitivät paikkakuntien elinvoimalle keskeisinä. He kehittivät paikallisia yrittämisen malleja ratkaisuiksi oman alueensa tarpeista ja voimavaroista käsin. Maaseudulla on vielä paljon käyttämättömiä yrittämisen mahdollisuuksia, joilla kehittää ja edistää esimerkiksi matkailua.

Esimerkkejä ratkaisuista

- Maaseudun tyhjät asunnot luontomatkailun käyttöön.
- Puututaan konkreettisesti syrjintään työelämässä.
- Otetaan kaikki mukaan suomalaiseen yhteiskuntaan kouluttamalla ja työllistämällä.
- Työnantajahelpotuksia nuorten, yli 50-vuotiaiden ja vammaisten palkkaukseen.
- Korjauspalveluiden verotus pienemmäksi.
- Tehdään tukipaketti aloittavalle yrittäjälle.

KANSANVALISTUSSEURA/ANNE TASTULA

Demokratia eläväksi

Demokratiaa koskevia ratkaisuja sisältyi 16 ehdotukseen. Demokratian toivottiin ratkaisevan useita haasteita, mutta samalla sen itsensä pitäisi muuttua nykyistä toimivammaksi tavoittaakseen kansalaiset ja mahdollistaakseen heidän osallisuutensa päätöksentekoon.

Demokratian elävöittäminen ratkaisut koskivat niin tekemisen tapaa kuin päätösten sisältöjä. Osallisuuden kokemusta ja vaikuttamisen mahdollisuutta lisättäisiin esimerkiksi kaikenikäisten kansalaisfoorumeilla. Tutkitun tiedon pitäisi vaikuttaa nykyistä enemmän paikalliseen päätöksentekoon. Tulevaisuuteen kurottava ehdotus, että kaikkiin päätöksiin pitäisi sisältyä sukupolvi vaikutusten arviointi.

Esimerkkejä ratkaisusta

- Perustetaan kansalaisfoorumeita kaikenikäisille.
- Arvioidaan kaikkien päätösten sukupolvi vaikutukset.
- Edistetään osallisuutta, että ihminen tuntee olevansa osa yhteiskuntaa.
- Annetaan asukas yhteisöille valtaa asioiden aloittajina ja järjestäjinä.
- Paikalliset päättäjät tekevät päätökset tutkittujen faktojen pohjalta.
- Rajataan valtuustokaudet kahteen peräkkäiseen edustajaa kohti.

Kansalaiskeskustelu vaatii suunnittelua

Toimiva kansalaiskeskustelu edellyttää keskustelijoita, jotka ovat mahdollisimman monenlaisista taustoista ja joilla on mahdollisimman erilaisia näkemyksiä. Tilaisuuden järjestäjän kannattaa kiinnittää erityistä huomiota heterogeenisen osallistujajoukon kokoamiseen.

Keskustelukysymykset on syytä valmistella huolellisesti. Kysymysten sisältöön ja muotoiluun vaikuttavat vahvasti ratkaisujen käyttötarkoitus, joten niiden tekijöille pitää olla selvää, mihin ongelmiin haetaan ratkaisuja.

World Café on toteutukseltaan joustava menetelmä, joka sopii ratkaisukeskeiseen dialogiin ja kansalaisten aktivointiin päätöksenteossa. Osallistujilta ei vaadita erityisosaamista, eikä heidän tarvitse perehtyä aiheeseen etukäteen.

Sen sijaan fasilitaattorien rooli on keskeinen laadukkaalle keskustelulle. Pöytäryhmien jututtajat on hyvä kouluttaa tehtävänsä hyvissä ajoin ennen tilaisuutta. Aiheeseen ja tapahtuman käytännön järjestelyihin jututtajat voidaan perehdyttää lähempänä keskustelua, tai he voivat opiskella asiat itse.

Perehtymistä helpottaa esimerkiksi Suomen Settlementtiliton tuottama suomenkielinen World Café -opas, joka on ladattavissa maksutta verkosta.

”Suomen askeleet” -keskustelujen järjestämisessä painotettiin

- mahdollisimman heterogeenista keskustelijajoukkoa
- yhteistä, aiheeseen virittävää materiaalia
- koulutettuja pienryhmien jututtajia
- lämmintä ja innostavaa ilmapiiriä
- keskustelun pohjalta syntyneitä ratkaisuja, jotka kirjattiin muistiin.

Askeleita tulevaisuuteen

Kansanvalistusseurassa hanke vahvisti näkemystä siitä, että tarvitaan keskustelupaikkoja, joissa kuntalaiset voivat pohtia yhteisiä asioita ja niiden ratkaisuja sekä luoda yhdessä uutta ja innovatiivista tulevaisuudenkuvaa. Mahdollisuus kuunnella ja tulla kuulluksi rakentavat aktiivista kansalaisuutta, sivistyskeskustelua, jonka osapuolet toimivat toisiaan kunnioittaen.

Toivomme, että ”100 askelta Suomen tulevaisuuteen” -hanke tuottaa paikallisesti jatkoa yhteisöllisyyden ja keskustelun edistäjänä. Hankkeessa on koulutettu World Café -menetelmän hallitsevia osajia ympäri maata, joten kansalaiskeskustelujen järjestäjillä on tulevaisuudessakin käytössään välineitä, joilla edistää aktiivista kansalaisuutta.

Kansalaiskeskustelujen yksi tavoite on ollut luoda yhä parempaa keskustelukulttuuria erilaisten ihmisryhmien välille. Dialogin taitoja opitaan harjoittelemalla. Vuorovaikutustaitoihin kuuluvat kuunteleminen, omista kokemuksista puhuminen, epävarmuuden ja ristiriitojen sietäminen ja eri näkökulmien välisten yhteyksien hahmottaminen.

Toinen tavoite on ollut lisätä osallistavaa demokratiaa ja kasvattaa ihmisten osallisuustajua. *Dialogi demokratiassa* -kirjan (Gaudeamus 2016) kirjoittanut **Kai Alhanen** määrittelee sen yksilön kyvyksi hahmottaa itsensä osaksi laajoja ihmisyyhteisöjen ja luonnonympäristöjen kokonaisuuksia ja pyrkiä ottaa huomioon oma vaikutus näihin kokonaisuuksiin.

ALEKSI MURALA

Kansalaiskeskustelujen välitöntä hyötyä ovat yhteisessä ideoinnissa syntyneet ratkaisut ja näkökulmien kirjo, joka tukee esimerkiksi kuntatason päätöksiä. Välillistä hyötyä ovat itse keskustelu ja siinä vahvistuneet dialogitaidot. Tasavertaisessa, argumentointiin perustuvassa kansalaiskeskustelussa osallistujien osallisuustaju vahvistuu, dialogitaidot harjaantuvat ja empatiakyky lisääntyy.

Vaikka "Suomen askeleet" -keskustelujen osallistujamäärä jäi usealla paikkakunnalla odotettua pienemmäksi, sekä järjestäjien että osallistujien palaute jokaisesta tapahtumasta oli hyvin myönteistä.

Kansalaiskeskusteluja järjestäneet opistot ovat innostuneet uudesta metodista. Esimerkiksi Kaukametsän opistossa Kajaanissa järjestetään syksyllä 2017 "Keskustele ja väittele" -kurssi, jolla opiskelijat kehittävät argumentointitaitojaan. Varkaudessa Soisalo-opisto järjestää tulevalle lukukaudelle keskustelutilaisuuden Varkauden kulttuuritoiminnan kehittämiseksi.

100 askelta Suomen tulevaisuuteen

- verkossa: www.100askelta.fi. Lue koosteita keskusteluista paikkakunnittain. Äänestä ja kommentoi kansalaiskeskusteluissa syntyneitä ratkaisuja.
- Facebookissa: www.facebook.com/100askelta. Pysy kuulolla hankkeen tuoreimmista kuulumisista.
- Twitterissä: @100askelta. Osallistu keskusteluun aihetunnisteilla #100askelta, #suomenaskeleet
- Instagramissa: 100askelta. Tutustu kuvatarinoihin, joissa keskusteluun osallistuneet kertoivat omasta arjestaan ja toiveistaan.

Hanke osoitti, että kansalaiset ja päättäjät voivat yhdessä ottaa askeleita tulevaisuuteen. Ne kannattaa suunnata siten, että huolet muuttuvat haasteiksi ja ehdotukset todellisuudeksi.

Vaikka "Suomen askeleet" -keskusteluissa puhuttiin ajankohtaisista teemoista, keskustelun tarve on pysyvä. Vuorovaikutuksen muodot ja toimintatavat muuttuvat, mutta kasvokkaiset kohtaamiset koetaan tärkeiksi.

Hankkeessa saamiensa kokemusten pohjalta Kansanvalistusseura jatkaa työtään kansalaiskeskustelujen hengen mukaisesti. Se tukee tulevaisuudessakin suomalaisen keskustelukulttuurin kehittymistä yhdenvertaiseen ja rohkeaan suuntaan.

Nuoret jatkavat tulevaisuuskeskustelua

"100 askelta Suomen tulevaisuuteen" jatkuu syksyllä 2017 nuorten parissa. Kansanvalistusseura on haastanut yhdessä Suomen Nuorisovaltuustojen Liiton kanssa nuorisovaltuustot eli nuvat mukaan toteuttamaan omaa hankettaan.

Nuoret valitsevat yhden asian, jonka he haluavat säilyttää tai muuttaa, jotta tulevaisuuden Suomessa on hyvä elää. Jokainen nuorisovaltuusto toteuttaa hankkeen itse valitsemallaan tavalla, mentoreiden avulla. Mukaan tarvitaan nekin nuoret, jotka eivät ole aktiivisia vaikuttamistoiminnassa.

KANSANVALISTUSSEURA/
KAROLIINA KNUUTI

Lähteet

- Kai Alhanen: *Dialogi demokratiassa*. Gaudeamus 2016.
- Vappu Kaarenoja: Jos tuleekin potkut. *Suomen Kuvalehti* 18/2017.
- Niina Rahikka-Räsänen ja Sanna Rynänen: *Osallistuminen ja osallisuus lähidemokratiassa*. Suomen Settlementiliitto 2014. Verkossa: <http://bit.ly/2rnJtlw>.
- Harri Raisio ja Juha Lindell: *Kansalaisraadit osana uutta paikallisuutta*. Suomen Settlementiliitto ry:n Uusi paikallisuus -hankkeen toteuttamien kansalaisraatien ulkoinen arviointi. Suomen Settlementiliitto 2013. Verkossa: <http://bit.ly/2tuQhEW>.
- Suomen Settlementiliitto: *World Café. Opas deliberatiivisen World Cafén järjestämiseen*. Settlementijulkaisuja 38. Suomen Settlementiliitto 2015. Verkossa: <http://bit.ly/2swTpD4>.
- Mikko Värttö, Harri Raisio ja Irene Roivainen: Juurtumista, pettymystä ja tekemisen demokratiaa. Katsaus Hervannan kansalaisraadien vaikuttavuuteen. *Kunnallistieteellinen Aikakauskirja* (43) 1, 79–90. 4. Kunnallistieteiden yhdistys 2015.

Suomen askeleet -kansalaiskeskustelut keväällä 2017

paikkakunta	järjestäjä
Alajärvi	Järvi-Pohjanmaan kansalaisopisto, Leader Aisapari
Espoo	Espoon työväenopisto
Fuengirola	Sofia-opisto
Helsinki	Helsingin kaupungin suomenkielinen työväenopisto
Joensuu	Itä-Suomen yliopisto, Joensuun seudun kansalaisopisto
Jyväskylä	Jyväskylän kansalaisopisto
Kajaani	Kaukametsän opisto
Kauhava	Järvilakeuden kansalaisopisto, Leader Aisapari
Kouvola	Kouvolan kansalaisopisto
Kuopio	Kuopion kansalaisopisto
Lahti	Osuuskunta Törmäämö
Lapua	Lapuan kansalaisopisto, Leader Aisapari
Mäntsälä	Mäntsälän kansalaisopisto
Nurmijärvi	Nurmijärven Opisto
Pieksämäki	Pieksämäen Seutuopisto
Pukkila	Mäntsälän kansalaisopisto
Puumala	Puumalan kansalaisopisto
Ranua	Ranuan kansalaisopisto
Rauma	Rauman kansalaisopisto
Savonlinna	Linnalan opisto
Seinäjoki	Seinäjoen kansalaisopisto
Sotkamo	Sotkamon kansalaisopisto
Tampere	Ahjolan kansalaisopisto
Turku	Turun suomenkielinen työväenopisto
Vaasa	Vaasa-opisto
Varkaus	Soisalo-opisto
Verkko	Etäkoulu Kulkuri, Suomi-Seura: ulkosuomalaisten verkkokeskustelu

